

Wioletta Bieńkowska-Gołasa

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie

Porównanie poziomu przedsiębiorczości w gminach miejskich, miejsko-wiejskich i wiejskich województwa mazowieckiego

Streszczenie. Celem artykułu było przedstawienie zagadnienia przedsiębiorczości w ujęciu teoretycznym, jak również zaprezentowanie wyników badań własnych dotyczących poziomu przedsiębiorczości. Badania empiryczne polegały na obliczeniu i porównaniu wartości wskaźnika przedsiębiorczości na terenie wszystkich gmin w województwie mazowieckim (miejskich – 35, miejsko-wiejskich – 50, wiejskich – 229).

Słowa kluczowe: przedsiębiorczość, poziom przedsiębiorczości, gmina, Mazowieckie

Wstęp

Przedsiębiorczość jest immanentną cechą współczesnego rozwoju lokalnego. W obecnych czasach nie można mówić o rozwoju lokalnym bez uwzględniania kategorii przedsiębiorczości. Można więc powiedzieć, że gospodarczy rozwój lokalny polega na rozwijaniu przedsiębiorczości zarówno prywatnej, jak i kreowanej przez władze lokalne oraz przez samych mieszkańców danego terenu¹.

W procesach transformacji i restrukturyzacji gospodarki, ukierunkowanych na działania prorynkowe, istotną rolę odgrywa przedsiębiorczość. Jej dynamika oraz zróżnicowane podejście do tego zagadnienia (zarówno podmiotowe, jak i przedmiotowe) jest – według klasyków nauk ekonomicznych – akceleratorem wzrostu i rozwoju gospodarczego.

Przedsiębiorczości przypisuje się wiele funkcji, które stymulują gospodarkę, między innymi poprzez postęp techniczny, technologiczny i organizacyjny, poprawę infrastruktury technicznej, społecznej i organizacyjnej, jak również ograniczenie bezrobocia².

W świadomości społecznej osoby prowadzące działalność gospodarczą odgrywają istotną rolę zarówno dla tworzonych i zarządzanych przez siebie przedsiębiorstw, jak i dla całej gospodarki. Przedsiębiorczość natomiast jest traktowana jako jeden z czynników wpływających na wzrost gospodarczy krajów i tworzenia ich konkurencyjności. Wieloaspektowość zagadnienia przedsiębiorczości powoduje, że wśród naukowców nie powstała jednolita teoria przedsiębiorczości ani też ogólna, spójna i powszechnie akcep-

¹ M.A. Leśniewski: Kultura organizacyjna gminy a rozwój regionalny, [w:] Przedsiębiorczość a rozwój regionalny w Polsce, K. Kuciński (red.), Difin sp. z o.o., Warszawa 2010, s. 58.

² Ibidem, s. 67.

towana definicja przedsiębiorcy, gdyż poszczególne dziedziny naukowe kładą nacisk na inny aspekt działalności przedsiębiorczej.

Celem artykułu było przedstawienie zagadnienia przedsiębiorczości w ujęciu teoretycznym, jak również zaprezentowanie wyników badań empirycznych dotyczących poziomu przedsiębiorczości we wszystkich gminach województwa mazowieckiego (314).

Przedsiębiorczość w ujęciu teoretycznym

Sięgając do literatury przedmiotu z zakresu przedsiębiorczości, można zauważyć, iż istnieje ona, od kiedy istnieje człowiek. Rozważania dotyczące zagadnienia przedsiębiorczości obejmują zarówno fenomen rozwoju przedsiębiorczości, jak i roli przedsiębiorcy. Pojęcia te są ze sobą związane, ponieważ nie może być przedsiębiorczości bez przedsiębiorcy i odwrotnie. Istnienie przedsiębiorcy i podejmowanych przez niego działań implikuje przedsiębiorczość, przy sprzyjających warunkach wyznaczonych przez ogólne zasady funkcjonowania danego społeczeństwa i gospodarki. Należy też uznać, iż problematyka ta jest powiązana z procesem edukacji, jak również nauczania elementarnych zasad przedsiębiorczości, które mają wpływ na budowanie zachowań przedsiębiorczych, np. w miejscu zamieszkania, a tym samym ułatwienie znalezienia własnego miejsca w społeczności lokalnej.

Problematyką przedsiębiorczości i przedsiębiorców zajmują się przedstawiciele wielu dyscyplin naukowych, w tym: ekonomii, socjologii, psychologii, prawa, administracji czy zarządzania, wskazując tym samym na jej interdyscyplinarność oraz istotną rolę w formowaniu systemów ekonomicznych i organizacyjnych. Trudno jest jednak w literaturze przedmiotu znaleźć jednolite stanowisko w kwestii pojęcia przedsiębiorczości³.

Szkoła psychologiczna podchodzi do przedsiębiorczości od strony osobowości przedsiębiorcy i cech charakteru, sprzyjających osiągnięciu sukcesu lub powodujących porażkę. W ramach ujęcia socjologicznego określa się wpływ otoczenia społecznego na podejmowanie aktywności przedsiębiorczej. Natomiast podejście wyływające z nauk ekonomicznych kładzie akcent na określenie roli przedsiębiorcy w rozwoju ekonomicznym całej gospodarki lub pojedynczego przedsiębiorstwa⁴.

W teorii ekonomii przedsiębiorczość definiowana jest jako swoista forma pracy lub jako czwarty (oprócz pracy, ziemi i kapitału) czynnik produkcji. Natomiast głównymi cechami przedsiębiorców jest umiejętność dostrzegania potrzeb i doskonalenia pomysłów, zdolności do wykorzystywania nadarzających się okazji oraz gotowość do podejmowania ryzyka. O przedsiębiorczości można więc mówić w wymiarze procesu, zespołu cech oraz innowacyjności. W pierwszym wymiarze przedsiębiorczość to zorganizowany proces działań ukierunkowany w danych warunkach na wykorzystanie nowatorskiego pomysłu w celu wygenerowania korzyści na rynku. W procesie tym podkreśla się umiejętność wykorzystania pomysłów, okazji i ryzyka (niepewności). W drugim wymiarze przedsiębiorczość, jako zespół cech opisujących szczególnie sposób postępowania człowieka, wyróżnia dynamizm, aktywność, skłonność do podejmowania ryzyka, umiejętność przy-

³ F. Kapusta: *Przedsiębiorczość. Teoria i praktyka*, Wyd. Naukowe PWN, Poznań – Wrocław 2006, s. 17.

⁴ A. Gaweł: *Ekonomiczne determinanty przedsiębiorczości*, Wyd. AE w Poznaniu, Poznań 2007, s. 13.

stosowywania do zmieniających się warunków, postrzegania szans i ich wykorzystania. Natomiast przedsiębiorczość w wymiarze trzecim rozumiana jest jako wprowadzanie czegoś nowego, nowatorskiego, ulepszanie już istniejących rzeczy. Innowacje mogą dotyczyć zarówno najwyższych technologii, jak i elementów życia codziennego⁵.

Według P.F. Druckera przedsiębiorczość to: „współzależność działań przedsiębiorczych i innowacyjnych, dzięki którym jest możliwe osiągnięcie założonego celu – do sukcesu w określonym segmencie rynku lub prowadzonej działalności gospodarczej”⁶. Przedsiębiorca swoją wiedzę i doświadczenie czerpie zarówno z sukcesów, jak i niepowodzeń rynkowych, co może owocować podejmowaniem inicjatyw gospodarczych.

Z kolei J. Schumpeter podkreślał ścisły związek między przedsiębiorczością w ujęciu makroekonomicznym, traktując ją jako główny czynnik rozwoju gospodarczego, a mikroekonomiczną koncepcją indywidualnego przedsiębiorcy, którego nazwał innowatorem⁷.

Przedsiębiorczość nie jest domeną tylko przedsiębiorstw prywatnych, ale również samorządów lokalnych. Aby na terytorium lokalnym mógł nastąpić wzrost gospodarczy, istotne jest, żeby procesy decyzyjne następowały ze współdziałaniem władz samorządowych i środowiska biznesowego. Takie współdziałanie przyczynia się do osiągnięcia przewagi konkurencyjnej poszczególnych terytoriów⁸.

W literaturze przedmiotu między innymi wyróżnia się przedsiębiorczość lokalną, określaną jako takie działania podmiotów funkcjonujących na danym lokalnym terytorium, które prowadzą do powstania nowych przedsiębiorstw na jego terenie, co powoduje rozwój gospodarczy, a przez to podwyższenie stopy życiowej jego mieszkańców, oraz takie działania władz lokalnych i środowisk okołobiznesowych, które stymulują powstawanie nowych przedsiębiorstw, a także rozwój infrastruktury technicznej i społecznej⁹.

Władze samorządowe, podejmując działania prowadzące do wzrostu aktywności gospodarczej, pobudzają rozwój lokalnej przedsiębiorczości, która jest stymulatorem wzrostu gospodarczego i ważnym czynnikiem w rozwoju gospodarki całego kraju.

Metody badawcze

Badania empiryczne zostały przeprowadzone w 2014 roku na terenie wszystkich gmin województwa mazowieckiego (314, w tym: miejskich – 35, miejsko-wiejskich – 50 i wiejskich – 229). Materiał badawczy został pozyskany z Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego.

⁵ Z. Makięła: *Przedsiębiorczość regionalna*. Difin sp. z o.o., Warszawa 2008, s. 9.

⁶ P.F. Drucker: *Innowacje i przedsiębiorczość. Praktyka i zasady*, Wyd. Naukowe PWE, Warszawa 1992, s. 271.

⁷ I. Sikorska-Wolak: *Wieloaspektowość przedsiębiorczości i jej postrzeganie przez mieszkańców wsi*, [w:] *Doradztwo w działalności przedsiębiorczej*, K. Krzyżanowska (red.), Wyd. SGGW, Warszawa 2008, s. 11.

⁸ M.A. Saar: *Jak samorzady lokalne mogą wspierać rozwój przedsiębiorczości?* Wyd. Fachowe CeDeWu.pl, Warszawa 2011, s. 10–11.

⁹ *Ibidem*, s. 12.

W celu graficznego przedstawienie badanych gmin pod względem wartości wskaźnika przedsiębiorczości należało dokonać właściwych obliczeń.

Wskaźnik przedsiębiorczości (W_p) został wyrażony za pomocą liczby podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w systemie REGON w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym. Obliczeń dokonano według wzoru:

$$W_p = \frac{P}{L} \times 1000$$

gdzie:

W_p – wskaźnik przedsiębiorczości,

P – liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w systemie REGON,

L – liczba ludności w wieku produkcyjnym.

Następnie badane gminy podzielono na cztery klasy, wykorzystując w tym celu metodę równolicznych przedziałów. Szczegółowe dane przedstawiono w tabeli 1.

Tabela 1. Klasy podziału badanych gmin pod względem wartości wskaźnika przedsiębiorczości

Klasa	Opis klasy	Wartość wskaźnika przedsiębiorczości
I	bardzo wysoki poziom przedsiębiorczości	od 142,191 do 435,867
II	wysoki poziom przedsiębiorczości	od 104,128 do 141,32
III	średni poziom przedsiębiorczości	od 86,567 do 103,836
IV	niski poziom przedsiębiorczości	od 54,606 do 86, 567

Źródło: opracowanie własne.

Wyniki badań

W wielu badaniach przyjmowano założenie, iż poziom przedsiębiorczości w gminach wiejskich jest na niższym poziomie niż w gminach miejskich i miejsko-wiejskich. Dlatego też w badaniach porównano wskaźnik przedsiębiorczości w gminach miejskich, miejsko-wiejskich i wiejskich, aby sprawdzić, czy takie założenie jest słuszne.

Następnie określono, jaki procent z poszczególnych typów gmin znalazł się w wyodrębnionych klasach. Szczegółowe dane przedstawiono w tabeli 2, z której wynika, że wskaźnik przedsiębiorczości w gminach miejskich był na wyższym poziomie niż w gminach wiejskich, co potwierdza przyjęte założenie. Wskazuje na to fakt, iż ze wszystkich gmin miejskich aż 91% znalazło się w klasie I, natomiast 9% w klasie II. Do klasy III i IV nie zakwalifikowała się żadna gmina miejska. Jeśli chodzi o gminy miejsko-wiejskie, to również potwierdza się założenie, iż poziom wskaźnika przedsiębiorczości jest w nich wyższy niż w gminach wiejskich. Jednak w tym przypadku dysproporcje nie były aż tak duże. Niespełna połowa gmin miejsko-wiejskich charakteryzowała się bardzo wysokim poziomem wskaźnika przedsiębiorczości, natomiast 20% to gminy o średnim bądź niskim poziomie przedsiębiorczości. Wśród gmin miejsko-wiejskich, które charakteryzowały się niskim poziomem przedsiębiorczości, można wymienić: Chorzele, Głinojeck, Kosów Lacki czy Drobin. Z przeprowadzonych badań wynika również, iż wśród gmin wiejskich

Tabela 2. Udział poszczególnych typów gmin w klasach według wartości wskaźnika przedsiębiorczości

Klasa	Liczba gmin		
	gminy miejskie N = 35	gminy miejsko-wiejskie N = 50	gminy wiejskie N = 229
I	32	21	24
II	3	19	57
III	0	6	73
IV	0	4	75
Klasa	Udział gmin (%)		
	gminy miejskie N = 35	gminy miejsko-wiejskie N = 50	gminy wiejskie N = 229
I	91	42	10
II	9	38	25
III	0	12	32
IV	0	8	33

Źródło: badania własne na podstawie danych GUS.

są gminy, które charakteryzowały się bardzo wysokim wskaźnikiem przedsiębiorczości, o czym świadczy ich przynależność do klasy I. Są to gminy, które leżą niedaleko dużych miast, co niewątpliwie wpływa na ich atrakcyjność inwestycyjną. Należą do nich: Lesznów, Michałowice, Raszyn, Nadarzyn, Izabelin, Stare Babice, Jabłonna, Nieporęt, Wiązowna, Wieliszew, Czosnów, Radziejowice, Żabia Wola, Leszno, Prażmów, Słupno, Jaktorów, Teresin, Siedlce, Kampinos, Celestynów, Pomiechówek, Sochaczew czy Dębe Wielkie.

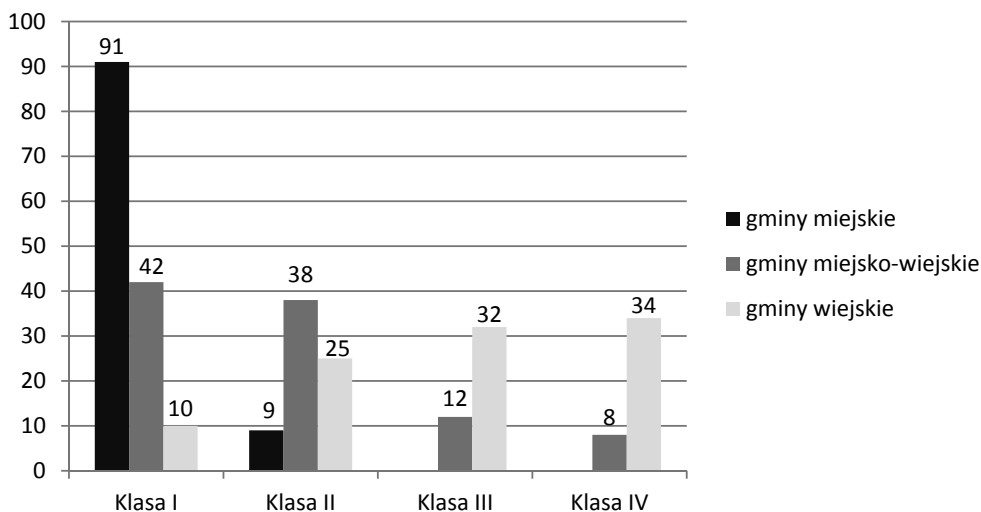
Do klasy I zostały zakwalifikowane gminy, których wartość wskaźnika przedsiębiorczości wynosiła od 142,191 do 435,867, w klasie II wartość ta kształtowała się od 104,128 do 141,32, w III od 86,567 do 103,836, natomiast w IV od 54,606 do 86,567. Należy tu zauważyć, iż w klasie I jest widoczna duża rozbieżność wskaźnika przedsiębiorczości, co świadczy o tym, że gminy należące do tej klasy też były różnicowane pod względem rozwoju przedsiębiorczości. Natomiast w klasach II, III i IV rozpiętość ta nie była już tak widoczna.

Na wykresie 1 przedstawiono w sposób graficzny udział poszczególnych typów gmin w wyodrębnionych klasach.

Podsumowanie i wnioski

Na podstawie przeprowadzonych badań można sformułować następujące uogólnienia i wnioski:

1. W gminach miejskich wskaźnik przedsiębiorczości był na wyższym poziomie niż w gminach wiejskich, co potwierdza przyjęte założenie.

Wykres 1. Udział poszczególnych typów gmin w wyodrębnionych klasach według wskaźnika poziomu przedsiębiorczości (%)

Źródło: badania własne na podstawie danych GUS.

2. Potwierdza się również założenie, iż w gminach miejsko-wiejskich poziom wskaźnika przedsiębiorczości był wyższy niż w gminach wiejskich. Jednak w tym przypadku dysproporcje nie były aż tak duże. Niespełna połowa gmin miejsko-wiejskich charakteryzowała się bardzo wysokim poziomem wskaźnika przedsiębiorczości, natomiast 20% to gminy o średnim bądź niskim poziomie przedsiębiorczości.

3. Większość gmin wiejskich charakteryzowała się średnim bądź niskim poziomem przedsiębiorczości. Wśród nich znalazły się jednak gminy o bardzo wysokim wskaźniku przedsiębiorczości, o czym świadczy ich przynależność do klasy I. Są to gminy, które leżą w niedalekiej odległości od dużych miast, co niewątpliwie wpływa na ich atrakcyjność inwestycyjną.

Podsumowując, należy stwierdzić, iż przedsiębiorczość może być realizowana z różną intensywnością. Jej wymiarami są: innowacyjność, ryzyko gospodarcze oraz aktywność. Dzięki temu możliwe jest ujęcie zmiennej natury przedsiębiorczości. Efektem procesu przedsiębiorczego mogą być: funkcjonujące przedsięwzięcia (firmy), tworzenie wartości, nowe produkty, usługi, procesy, zyski lub osobiste korzyści, zatrudnienie, wzrost dochodu, ale też niepowodzenie lub strata. Dlatego też w rozwoju przedsiębiorczości istotne jest stwarzanie warunków, a także zachęcanie do podejmowania i prowadzenia działalności gospodarczej. Jednostki podejmujące inicjatywy przedsiębiorcze przyczyniają się do przezwyciężania kryzysów gospodarczych, minimalizują skalę bezrobocia w danym regionie, stwarzają płaszczyznę realizacji osobistych aspiracji. Na podejmowanie działalności przedsiębiorczej mają wpływ liczne czynniki, których źródeł można upatrywać zarówno w wewnętrznych predyspozycjach jednostek decydujących się na prowadzenie

własnej firmy, jak i w warunkach zewnętrznych. Przedsiębiorczość we współczesnym świecie powinna stać się trwałym składnikiem bazy ekonomicznej każdej gospodarki.

Literatura

- Drucker P.F.: Innowacje i przedsiębiorczość. Praktyka i zasady, Wyd. Naukowe PWE, Warszawa 1992.
- Gawel A.: Ekonomiczne determinanty przedsiębiorczości, Wyd. AE w Poznaniu, Poznań 2007.
- Kapusta F.: Przedsiębiorczość. Teoria i praktyka, Wyd. Naukowe PWN, Poznań – Wrocław 2006.
- Leśniewski M.A.: Kultura organizacyjna gminy a rozwój regionalny, [w:] Przedsiębiorczość a rozwój regionalny w Polsce, K. Kuciński (red.), Difin sp. z o.o., Warszawa 2010.
- Lichtarski J.: Podstawy nauki o przedsiębiorczości, Wyd. AE we Wrocławiu, Wrocław 2007.
- Makieła Z.: Przedsiębiorczość regionalna, Difin sp. z o.o., Warszawa 2008.
- Saar M.A.: Jak samorzady lokalne mogą wspierać rozwój przedsiębiorczości? Wyd. Fachowe CeDeWu.pl, Warszawa 2011.
- Sikorska-Wolak I.: Wieloaspektowość przedsiębiorczości i jej postrzeganie przez mieszkańców wsi, [w:] Doradztwo w działalności przedsiębiorczej, K. Krzyżanowska (red.), Wyd. SGGW, Warszawa 2008.

Comparing the level of entrepreneurship in urban, semi-urban and rural municipalities of Mazowieckie Voivodeship

Summary. The aim of the article is to present the issues of entrepreneurship in theory, as well as present own research results regarding to the level of entrepreneurship. The empirical research consisted of calculation and comparing the index of entrepreneurship in all municipalities in Mazowieckie (urban – 35, semi-urban – 50, rural municipalities – 229).

Key words: entrepreneurship, the level of entrepreneurship, communes, Mazowieckie